

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.410.22.1.2023

Pan
Jacek Szczepanik
Nadleśniczy Nadleśnictwa Oborniki
Nadleśnictwo Oborniki
Dąbrówka Leśna, ul. Gajowa 1
64-600 Oborniki

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/057 Realizacja projektu strategicznego „Leśne gospodarstwa węglowe”

I.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Nadleśnictwo Oborniki ¹ , Dąbrówka Leśna, ul. Gajowa 1, 64-600 Oborniki
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jacek Szczepanik, Nadleśniczy Nadleśnictwa Oborniki ² , od 2 lipca 2016 r. (akta kontroli str. 2)
Zakres przedmiotowy kontroli	Planowanie i realizacja przez nadleśnictwa Projektu Leśne Gospodarstwa Węglowe.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2017 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych ³ , z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Mirosław Babkiewicz, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/129/2023 z 27 lipca 2023 r. (akta kontroli str. 1)

---

¹ Dalej: Nadleśnictwo.

² Dalej: Nadleśniczy.

³ Tj. do 26 października 2023 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r., poz. 1200, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

W Nadleśnictwie prawidłowo wnioskowano w sprawie wyboru lokalizacji dla wydzień⁶ na potrzeby utworzenia Leśnego Gospodarstwa Węglowego⁷ w ramach Programu Węglowego Nadleśnictwa Oborniki⁸ i prawidłowo wytypowano te wydzienienia. Typowania przeprowadzono w drodze merytorycznych uzgodnień z właściwym Biurem Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddziałem w Poznaniu⁹. Dokonano tego na podstawie zaktualizowanych danych, które w zakresie istotnym dla uzasadnienia tego typowania wynikały z treści aktualnego Planu Urządzania Lasu¹⁰, jak i ze zmian związanych z prowadzeniem przez Nadleśnictwo bieżącej gospodarki leśnej. Działania dodatkowe¹¹, wykonane w wydzienieniach LGW, były adekwatne do zawartych w PUL wskazań gospodarczych. Działania te zrealizowano je na 85,5%¹² zaplanowanej powierzchni, a ich rodzaj mieścił się w obowiązującym katalogu działań dodatkowych.

Zadania z zakresu realizacji PW wykonywano wyłącznie w drodze zlecenia ich wykonania podmiotom zewnętrznym, prawidłowo stosując przepisy Prawa zamówień publicznych¹³ i na podstawie umów, zawartych w wyniku właściwego trybu udzielania zamówień publicznych. Wykonanie działań dodatkowych było zgodne z wymogami określonym dla PW, prowadzono bieżący nadzór nad ich realizacją. W celu ochrony nasadzeń przed zwierzyną ogrodzono większość z wydzień LGW, dla których taka ochrona była konieczna ze względu na rodzaj działania dodatkowego. W jednym przypadku¹⁴ jednak niezasadnie tego zaniechano.

W Nadleśnictwie nie szacowano prognozowanych ilości dwutlenku węgla lub biomasy, skumulowanych w LGW w wyniku realizacji PW, albowiem zadania te wykonywał inny podmiot. Osiągnięto przychody ze sprzedaży Jednostek Dwutlenku Węgla¹⁵, jednak na terenie Nadleśnictwa nie realizowano przedsięwzięć z tych środków, ani ze wskazań nabywców JDW. Sporządzano i przekazywano sprawozdania z realizacji Programu, jednak nie zawsze w pełni rzetelnie oraz terminowo.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Grunt będący lasem lub gruntem potrzebnym do prowadzenia działalności leśnej, ustalony co do granic podczas urządzania lasu (uproszczonego urządzania lasu lub wyznaczania zadań w drodze określonych decyzji), lub w trakcie realizacji zadań w ramach działalności leśnej (gdy działalność ta powoduje potrzebę podziału wydzień), jednorodny pod względem biotopu leśnego i biocenozy leśnej, w planach urządzania lasu stanowiący część oddziału leśnego.

⁷ Dalej LGW.

⁸ Dalej: PW albo Program.

⁹ Dalej: BULiGL.

¹⁰ Dotyczy Planu Urządzania Lasu obowiązującego w okresie od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2021 r. i od 1 stycznia 2022 r. (dalej: PUL).

¹¹ Czynności z zakresu gospodarki leśnej, wykraczające poza standardowy tryb postępowania dla danych warunków w danej lokalizacji lub nieujęte w aktualnie obowiązującym planie urządzania lasu, mające na celu uzyskanie dodatkowej ilości pochłoniętego dwutlenku węgla w okresie prognostycznym w efekcie ich realizacji.

¹² Do 18 października 2023 r.

¹³ Z 29 stycznia 2004 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1843, ze zm.), a następnie z 11 września 2019 r. (Dz. U. z 2023 poz. 1605, ze zm.), dalej: Pzp.

¹⁴ Na pięć skontrolowanych wydzień.

¹⁵ Dalej: JDW.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Planowanie i realizacja przez nadleśnictwa Projektu Leśne Gospodarstwa Węglowe

Opis stanu faktycznego

1.1. Struktura organizacyjna Nadleśnictwa z dniem 1 marca 2017 r.¹⁶ została dostosowana do realizacji projektów rozwojowych, w tym do projektu pilotażowego „Leśne Gospodarstwa Węglowe”¹⁷. Nadleśniczy zmienił Regulamin organizacyjny Nadleśnictwa, tworząc stanowisko Zastępcy Nadleśniczego ds. Rozwoju i Działu Wdrażania Projektów Rozwojowych, Komunikacji i Ochrony Przyrody¹⁸ oraz wyznaczył¹⁹ kierującego ww. komórką organizacyjną i dwóch innych pracowników²⁰ do realizacji Projektu LGW. Pozostali pracownicy Nadleśnictwa uczestniczyli w pracach związanych z realizacją ww. projektu²¹.

(akta kontroli str. 3-90, 231-234, 453-471)

1.2. W Nadleśnictwie, w celu wyznaczenia wydzieleń w ramach Projektu LGW dla potrzeb opracowania PW, opracowano i w formie protokołu²² uzgodniono z BULiGL, listę proponowanych 152 wydzieleń o łącznej pow. 810,06 ha, w tym 128 wydzieleń LGW o łącznej pow. 707,09 ha (z tego 284,66 ha z przeznaczeniem na działania dodatkowe) i 24 wydzienienia referencyjne²³, o łącznej pow. 102,97 ha. Każde z wydzieleń zostało w protokole szczegółowo określone poprzez takie parametry jak: adres leśny, pow. [ha], siedlisko, rodzaj powierzchni (np. leśna, nieleśna), funkcja lasu, budowa pionowa, typ drzewostanu i rodzaj gospodarstwa. Protokół zawierał także szczegółowe opisy taksacyjne dla poszczególnych wydzieleń, zawierające m.in. rodzaje planowanych działań dodatkowych i ich powierzchni. Opisy te były oparte na danych z aktualnie obowiązującego PUL, zaktualizowanych na dzień sporządzenia ww. protokołu w związku z prowadzeniem bieżącej gospodarki leśnej (np. wykonywanie zrębów, odnowień, pielęgnacji).

W odniesieniu do wnioskowania o objęcie Nadleśnictwa Programem Strategicznym „Leśne Gospodarstwa Węglowe” Nadleśniczy wyjaśnił, że *na spotkaniu 20 września 2016 r. zorganizowanym przez Dyрекcję Generalną Lasów Państwowych²⁴, Nadleśnictwo zostało wytypowane jako jednostka, która będzie realizowała projekt pilotażowy LGW. Nadleśniczy nie wnioskował o wybór jednostki do ww. projektu. Dodał, że Nadleśnictwo wchodzi w skład jednego z 25 Leśnych Kompleksów Promocyjnych w Polsce, jednym z celów, dla których się je ustanawia jest prowadzenie prac badawczych i doświadczalnictwa leśnego w celu wyciągnięcia wniosków dotyczących możliwości i warunków upowszechniania zasad ekorozwoju*

¹⁶ Na podstawie pisma nr DO.013.4.2017 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych (dalej: Dyrektor Generalny) z 1 marca 2017 r. w sprawie zgody na zmianę struktury organizacyjnej Nadleśnictwa (zaproponowaną przez Nadleśniczego w piśmie nr N.012.1.2017 z 24 lutego 2017 r.), ustanowiony został Regulamin organizacyjny Nadleśnictwa wprowadzony zarządzeniem Nadleśniczego nr 11/2017 z 1 marca 2017 r., wielokrotnie następnie zmieniany (dalej: Regulamin organizacyjny).

¹⁷ Dalej: Projekt LGW.

¹⁸ Dalej: Zastępca Nadleśniczego ds. Rozwoju.

¹⁹ Na podstawie decyzji nr 5/2017 z 10 maja 2017 r..

²⁰ W tym: Zastępcę Nadleśniczego ds. Gospodarki Leśnej i Instruktora technicznego w Dziale Wdrażania Projektów Rozwojowych, Komunikacji i Ochrony Przyrody.

²¹ Takich prac, jak: planowanie i koordynacja zadań (w tym działań dodatkowych) z zakresu hodowli lasu, terenowa weryfikacja założeń projektu, wystawianie zleceń na wykonanie robót (dotyczących działań dodatkowych) i ich odbiór, weryfikacja terenowa zdarzeń gospodarczych (i wykonania działań dodatkowych), bieżąca obsługa techniczna i księgowo-finansowa.

²² Nr Z2.7160.1.2017 z 19 września 2017 r.

²³ Rozumiane jako wydzienienia wyznaczone dla obserwacji procesów naturalnych w lasach (dalej: wydzienienia REF).

²⁴ Dalej: DGLP.

na całym obszarze działania Lasów Państwowych. LGW jest projektem, który doskonale wpisuje się w to założenie(...) warunki przyrodnicze Puszczy Noteckiej również decydowały o tym, że projekt zlokalizowano na tym terenie. Nadleśnictwo posiada duże doświadczenie w niestandardowych działaniach hodowlanych, np. wykonało 514 ha odnowień naturalnych.

(akta kontroli str. 91-225, 504-518)

2.1. Nadleśnictwo otrzymało 21 września 2018 r. od Zakładu Informatyki Lasów Państwowych w DGLP²⁵ informatyczny dostęp do częściowo wypełnionych formularzy²⁶ z danymi dla wydzieleń LGW²⁷, przygotowanych na podstawie proponowanych ustaleń z BULiGL i wybranych przez ZILP do Programu, z zaleceniem uzupełnienia danych i wygenerowania tego PW. Dotyczyło to łącznie 115 wydzieleń o pow. 719,96 ha, w tym dla 96 wydzieleń LGW o pow. 632,50 ha (w tym pod działania dodatkowe pow. 218,26 ha) i dla 19 wydzieleń REF o łącznej pow. 87,46 ha. W Nadleśnictwie uzupełniono ww. formularze o brakujące dane²⁸, tworząc PW, który 26 września 2018 r. został, za pośrednictwem Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Poznaniu²⁹, przedłożony w Wydziale Koordynacji Projektów Środowiskowych DGLP, w celu zaopiniowania.

Nadleśniczy, odnosząc się do kwestii zatwierdzenia PW wyjaśnił, że (...) *Zbiorczy Program Węglowy (ZPW), w tym jego składowa, tj. Program dla Nadleśnictwa został zatwierdzony przez Dyrektora Generalnego. Program, na podstawie którego doszło do opracowania ZPW, został opatrzony podpisem technicznym przez Nadleśniczego na każdej stronie a wraz z podpisem i pieczęcią w piśmie przewodnim został przesłany zgodnie z wyżej przywołanymi faktami.*

(akta kontroli str. 235-356, 483-485, 499-500, 504-518, 525-534)

Wydzielenia LGW wchodzące w skład PW znajdowały się na terenie wszystkich trzech obrębów Nadleśnictwa oraz 10 z 13 leśnictw. Według PW, do końca 2024 r. w Nadleśnictwie zaplanowano realizację działań dodatkowych³⁰ łącznie na powierzchni 263,23 ha³¹, w tym: odnowienie naturalne na pow. 216,89 ha, odnowienie dodatkowe (w tym siew tzw. metodą Sobańskiego) na pow. 30,14 ha i podsadzenia na pow. 16,20 ha. W zakresie prawidłowości typowania wydzieleń LGW do PW analizą objęto dokumentację niżej przedstawionych dziesięciu losowo

²⁵ Dalej: ZILP.

²⁶ W formie określonej w załączniku nr 4 do zarządzenia Dyrektora Generalnego nr 67 z 14 września 2018 r. w sprawie realizacji projektu rozwojowego pod nazwą „Leśne Gospodarstwa Węglowe” (B. I. LP Nr 10, poz. 152, dalej: zarządzenie Nr 67), z pominięciem przez ZILP w tym formularzu następujących komórek: *Szacunkowa wielkość biomasy w wydzielaniu leśnym na początku okresu prognostycznego (m³) bez działań dodatkowych i z działaniami dodatkowymi oraz: Szacunkowa wielkość biomasy w wydzielaniu leśnym na końcu okresu prognostycznego (m³) bez działań dodatkowych i z działaniami dodatkowymi.*

²⁷ W części: *Charakterystyka taksacyjna wydzielania leśnego na początku okresu prognostycznego* – widniały pow. [ha], rodzaj pow. budowa pionowa, typ siedliskowy lasu, podtyp gleby, zbiorowisko, warstwy: gatunek I i II - udział, wiek, wysokość, pierśnica, bonitacja i zasobność); w części: *Szacunkowa zawartość węgla w wydzielaniu leśnym na początku okresu prognostycznego: bez działań dodatkowych i z działaniami dodatkowymi* - widniały dane liczbowe wyrażone w tonach; w części: *Szacunkowa zawartość węgla w wydzielaniu leśnym na koniec okresu prognostycznego z następującymi elementami: bez działań dodatkowych, z działaniami dodatkowymi i dodatkowość CO₂* – widniały dane liczbowe wyrażone w tonach;

²⁸ W tym: w części: Rok realizowania programu w okresie prognostycznym – wpisano planowany rok wykonania działań dodatkowych; w części: Działania planowane do wykonania wg programu węglowego (kod, liczba j.m., j.m.) – wpisano kod działania dodatkowego (dotyczący rodzaju działania) i powierzchnię w [ha] zaplanowaną dla tych działań.

²⁹ Dalej: RDLP.

³⁰ Określone w katalogu działań dodatkowych, będącym załącznikiem nr 5 do zarządzenia nr 67.

³¹ Tzn. wynikająca uwzględnienia wszystkich działań dodatkowych objętych PW.

wybranych wydziałów LGW³² o łącznej pow. 36,65 ha³³, na których zrealizowano działania dodatkowe na pow. 15,11 ha. Analiza ta wykazała³⁴, że wydziały dotyczyły typowych dla Nadleśnictwa drzewostanów: sosnowego (So): pow. 31,33 ha (w tym działania dodatkowe do zrealizowania na pow. 13,06 ha) i sosnowo-dębowego (So-Db): pow. 5,32 ha (w tym działania dodatkowe na pow. 2,05 ha). Były one wytypowane na następujących siedliskach: bór świeży³⁵: 24,61 ha (w tym działania dodatkowe na pow. 8,57 ha); bór mieszany świeży³⁶: 6,72 ha (w tym działania dodatkowe na pow. 4,49 ha) i las mieszany wilgotny³⁷: pow. 5,32 ha (w tym działania dodatkowe do zrealizowania na pow. 2,05 ha). Działania dodatkowe na skontrolowanych wydziałach mieściły się w katalogu działań dodatkowych i dotyczyły: odnowienia naturalnego (O.NAT)³⁸ na pow. 10,51 ha, podsadzenia (PODS.)³⁹ - 2,05 ha i odnowienia dodatkowego z metodą Sobańskiego (ODN.DOD.)⁴⁰ - 0,91 ha. Wydziały LGW były szczegółowo scharakteryzowane w PUL, obowiązującym na dzień ich wytypowania do PW, z uwzględnieniem zmian wynikających z prowadzenia bieżącej gospodarki leśnej (takich jak zmiana adresu leśnego lub powierzchni wydziału). Nie stwierdzono nieprawidłowości w typowaniu ww. wydziałów dla potrzeb PW. Oględziny w terenie pięciu z ww. wydziałów wykazały ich właściwy dobór dla celów PW, także pod względem dostępu i położenia wydziałów, które nie były dodatkowo oznakowane, a ich granice wyznaczały drogi, linie oddziałowe i granice sąsiednich wydziałów.

(akta kontroli str. 104, 117, 127, 145, 164, 187, 208, 220, 243, 247, 260, 283, 305, 313, 326, 343, 346-348, 350, 353-355, 472-482, 485-485a, 508-524)

Nadleśniczy wyjaśnił, że dla realizacji Programu rodzaj działań dodatkowych wybrano z listy/katalogu działań dodatkowych, określonej zarządzeniem Nr 2⁴¹ i 67 Dyrektora Generalnego, ze względu na: warunki siedliskowe i rodzaj drzewostanów w Nadleśnictwie – te są odpowiednie dla zakładania powierzchni LGW; uwarunkowania realizacji; PUL na lata 2012-2021 i 2022-2031 – plan urządzenia lasu kolejnych rewizji definiuje powierzchnie, na których istnieją zręby lub będą one wykonane, co wiąże się obowiązkiem ich odnowienia (podstawa dla preferowania odnowień naturalnych i wykorzystania metody Sobańskiego w odnowieniach); posiadane doświadczenie w zakresie odnowień naturalnych oraz zakładania upraw ww. metodą wskazujące na efektywność i skuteczność tych działań hodowlanych,

³² W tym: wg PW / SILP: 1) wg PW / SILP: 09-15-3-01-24 -a / 09-15-3-01-24 -a -00; 2) 09-15-2-08-401-i / 09-15-2-08-401-i-00; 3) 09-15-02-09-430-d / 09-15-02-09-430-f-00; 4) 09-15-02-08-464-a-99 / 09-15-02-08-464-a-02; 5) 09-15-2-07-571-b-99 / 09-15-2-07-571-b-02; 6) 09-15-3-03-734-g-99, wg SILP: 09-15-3-03-734-g -01; 7) 09-15-3-03-734 -g, wg SILP: 09-15-3-03-734 -d -00; 8) 09-15-3-05-794-f-99, wg SILP: 09-15-3-05-794-i - 01; 09-15-4-11-917-a-99 / 09-15-4-11-917-a-02; 10) i 09-15-4-11-917-b-99 / 09-15-4-11-917-b-02.

³³ Według PUL wybrane wydziały zajmowały pow. 44,04 ha.

³⁴ Według danych zawartych w załącznikach do Listy wydziałów i w PW.

³⁵ Dalej: Bśw.

³⁶ Dalej: BMśw.

³⁷ Dalej: LMw.

³⁸ Według kodu wskazówek dla LGW: odn.nat. – tzn. odnowienie z samosiewu bez względu na kategorie pow. (otwarte, pod osłoną, nieleśne) inicjowane wskutek działań zagospodarowania lasu.

³⁹ Według kodu wskazówek dla LGW: podsadz - wszystkie działania i podsadzenia jako wprowadzenia sadzonek pod osłoną całkowitą lub częściową drzewostanu; zaliczamy wprowadzenie podszytów, wprowadzenie drugiego piętra, odnowienie pod osłoną w ramach rębni złożonych, odnowienie luk i przerzedzeń, uzupełnienie istniejących upraw pod osłoną itd.

⁴⁰ Według kodu wskazówek dla LGW: odn.dod. – stosowanie dodatkowego wprowadzania sadzonek (siewem lub poprzez sadzenie) na istniejących lub planowanych uprawach (równocześnie z sadzeniem składu podstawowego jak i później) głównie tzw. metoda Sobańskiego z jej wariantami.

⁴¹ Z 17 stycznia 2017 r. w sprawie realizacji w formie wspólnego przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych projektu rozwojowego o charakterze pilotażowym pod nazwą "Leśne Gospodarstwa Węglowe" (B. I. LP Nr 2, poz. 17, uchylone z dniem 1 stycznia 2018 r., dalej: zarządzenie Nr 2).

zwłaszcza w kontekście wypełniania biomasa przestrzeni leśnej oraz w porównaniu z tradycyjnymi metodami odnowień. Dodał, że w przypadku Nadleśnictwa powierzchnie przeznaczone pod wprowadzenie odnowienia dodatkowego zarówno posadzenia produkcyjne jak i podsiewy w metodzie Sobańskiego zostały dobrane w taki sposób, aby w przyszłości weszły w skład drzewostanu głównego i dotrwały do wieku rębności. Oznacza to ciągły przyrost biomasy z tych gatunków, a nie jej ubytek. W przypadku odnowień naturalnych, pomimo wspomagania (podczas zabiegów pielęgnacyjnych) naturalnego wydzielania się sosny, biomasa ze względu na liczbę drzewek w stosunku do odnowienia sztucznego jest znacznie większa.

(akta kontroli str. 504-507, 525-534)

2.2. W kartach dla poszczególnych wydziałów LGW tworzących Program zamieszczono dane dotyczące charakterystyki taksacyjnej danego wydziału. Dla wydziałów w części: *Działania planowane do wykonania wg programu węglowego* określono rok realizowania i rodzaj działań, taki jak: odnowienie naturalne, odnowienie dodatkowe (metoda Sobańskiego) i posadzenia.

W ww. kartach oszacowano także zawartość dwutlenku węgla w Mg (tonach) w wydziale - na początku i na końcu programu prognostycznego. Łączne kwoty dwutlenku węgla kształtowały się następująco:

- a) zawartość na początku okresu prognostycznego: 52.352,74 Mg bez działań dodatkowych i 52.352,74 Mg z działaniami dodatkowymi;
- b) zawartość na koniec okresu prognostycznego 53.077,80 Mg bez działań dodatkowych i 54.840,61 Mg z działaniami dodatkowymi.

W przypadku wszystkich 75 wydziałów LGW, w których w ramach działań dodatkowych zastosowano odnowienie naturalne, szacunkowa zawartość węgla na końcu okresu prognostycznego była większa niż szacunkowa zawartość węgla na początku tego okresu, a w pozycji: *Dodatkowość CO₂* widniała zerowa ilość węgla. Koszty realizacji działań dodatkowych polegających na zastosowaniu odnowienia naturalnego wynosiły każdorazowo 0,00 zł.

W pozostałych 21 przypadkach wydziałów, w których zastosowano posadzenia lub odnowienie dodatkowe (metoda Sobańskiego) szacunkowa zawartość węgla na końcu okresu prognostycznego była również większa niż szacunkowa zawartość węgla na początku tego okresu, ale w pozycji: *Dodatkowość CO₂* widniała kwota węgla, wyrażona w Mg. Koszty realizacji tych działań przedstawiono w pkt. 6 niniejszego wystąpienia.

Dla całego Programu Węglowego łączna kwota ww. dodatkowości CO₂ wyniosła 6.921 Mg i nie była ona zgodna z kwotą określoną dla Nadleśnictwa w Zbiorczym Programie Węglowym⁴², wynoszącą 6.997 Mg. Zastępca Nadleśniczego ds. Rozwoju i Działu Wdrażania Projektów Rozwojowych podał w wyjaśnieniu, że różnica z danymi zawartymi w ZPW może wynikać z błędu pisarskiego. *Nadleśnictwo nie jest w stanie określić jednoznacznie powodu tej różnicy. Wartość 6.921,05 Mg CO₂ jest sumaryczną z wszystkich powierzchni z PW. Nadleśniczy podał w wyjaśnieniach, że Nadleśnictwo nie jest właściwym adresatem tego pytania. Wszystkie obliczenia dotyczące prognozy są zadaniem konsorcjum badawczego, w którego skład nie wchodziło Nadleśnictwo Oborniki. Nadleśnictwo dysponuje danymi finalnymi zawartymi w PW (efekt pracy konsorcjum).*

(akta kontroli str. 242-357, 504-507, 525-534)

2.3. W Nadleśnictwie nie szacowano wielkości biomasy ani zawartości węgla w wydziale leśnym (bez działań dodatkowych i z działaniami dodatkowymi) na początku i na koniec okresu prognostycznego oraz wynikającej z powyższych

⁴² W decyzji nr 134 Dyrektora Generalnego LP z dnia 2 września 2019 r.

wielkości dodatkowej ilości biomasy i dodatkowej ilości pochłoniętego dwutlenku węgla w wydzielaniach LGW lub REF. Zastępca Nadleśniczego ds. Rozwoju wyjaśnił, że Nadleśnictwo dysponuje danymi finalnymi zawartymi w PW (efekt pracy konsorcjum). (...) szacowanie zawartości węgla w wydzielaniach leśnych (bez działań dodatkowych i z działaniami dodatkowymi) na początku i na koniec okresu prognostycznego odbywa się za pomocą oprogramowania Carbon Budget Model of the Canadian Forest Sector (CBM-CFS3) – zgodnie z wspomnianym wcześniej zarządzeniem Nr 67. Nadleśnictwo nie dokonuje tego szacowania/obliczenia. Jest to zadanie konsorcjum badawczego, w skład którego Nadleśnictwo nie wchodziło.

(akta kontroli str. 242-356, 504-507, 525-534)

2.4. Oględziny w terenie losowo wybranych pięciu wydzieleń LGW⁴³ o łącznej powierzchni 23,88 ha (w tym działaniami dodatkowymi objęto pow. 9,25 ha)⁴⁴, pod kątem prawidłowości wykonania działań dodatkowych wykazały, że ww. działania dodatkowe, wybrane do wykonywania w ramach Projektu, realizowano na całej powierzchni wydzieleń LGW, stosownie do wskazań zawartych w protokole nr Z2.7160.1.2017 z 19 września 2017 r. dotyczącym uzgodnień w zakresie wydzieleń LGW do PW Nadleśnictwa⁴⁵. W trzech przypadkach wydzielania były ogrodzone płotem z metalowej siatki, chroniącym przed dostępem zwierzyny leśnej, kondycja drzew była bardzo dobra (optymalny wzrost i pełne ulistnienie), nie stwierdzono wypadów. Natomiast kolejne dwa wydzielania⁴⁶ nie były ogrodzone, niektóre drzewa były zniszczone, a kondycja pozostałych była obniżona (zaniżony wzrost, ślady zgryzania przez zwierzynę, niepełne ulistnienie). Zagadnienie dotyczące nieogrodzenia wydzielania o adresie 09-15-2-08-401-i / 09-15-2-08-401-i-00⁴⁷ zostało szerzej przedstawione w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”. Natomiast w odniesieniu do wydzielania o adresie 09-15-2-07-571-b-99 / 09-15-2-07-571-b-02⁴⁸ o pow. całkowitej 9,83 ha, gdzie w 2020 r. na pow. 3,74 ha wykonano przygotowanie gleby pod odnowienie naturalne (samosiew) sosny i domieszkowo posadzono brzozę w pasie na pow. 0,55 ha (3 060 szt.) i w grupie na pow. 0,03 ha lipę (60 szt.), jawor (40 szt.) i krzew śliwy tarniny (40 szt.), kondycja drzew sosny (w całości pochodzącej z odnowienia naturalnego) była bardzo dobra (wysokość 0,5-1,5 m, pełne uiglenie), podobnie jak dosadzonej brzozy (wysokość 2-3 m, pełne ulistnienie), natomiast pozostałe gatunki: lipa (pojedynczo, wysokość do 0,7 m) miała uszkodzenia od zwierzyny, ulistnienie przerzedzone), a jawor i śliwa tarnina były całkowicie zniszczone przez zwierzynę. Zastępca Nadleśniczego ds. Gospodarki Leśnej wyjaśnił, że w ww. wydzielaniu zainicjowano odnowienie naturalne sosny, które jest działaniem dodatkowym (...), aby dostosować skład uprawy do obowiązującego typu siedliskowego dosadzono brzozę. Sosna i brzoza stanowią trzon drzewostanu, który znajduje się na słabym siedlisku boru świeżego. Gatunki te nie wymagają grodzenia ze względu na szkody, które nie mają znaczenia gospodarczego, czego dowodzą doświadczenia z lat minionych (...). Na 3 arach wprowadzono domieszkę lipy, jaworu i śliwy co stanowi 0,8% pow. założonej uprawy. Gatunki te wprowadzono jako domieszkę biocenotyczną. Doświadczenia w Nadleśnictwie wskazują, że przy wyborze fragmentu mikrosiedliska wprowadzenie tych gatunków bez grodzenia w dłuższej perspektywie daje pozytywne efekty. Na

⁴³ W tym: wydzielania LGW o adresach wg PW / SILP: 09-15-3-01-24-a / 09-15-3-01-24-a 00, 09-15-2-08-401-i / 09-15-2-08-401-i-00, 09-15-2-07-571-b-99 / 09-15-2-07-571-b-02, 09-15-4-11-917-a-99 / 09-15-4-11-917a-02 i 09-15-4-11-917-b-99 / 09-15-4-11-917b-02.

⁴⁴ Według danych z PW.

⁴⁵ Z BULiGL, o czym mowa w pkt 1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

⁴⁶ Adres leśny wg PW / SILP: 09-15-2-08-401-i/09-15-2-08-401-i-00 i 09-15-2-07-571-b-99/09-15-2-07-571-b-02.

⁴⁷ Wg PW / SILP.

⁴⁸ Wg PW / SILP.

zainicjowanych odnowieniach naturalnych w ramach PW Nadleśnictwo wprowadziło do czasu kontroli domieszki cenne na powierzchni 411 arów z czego 8 arów nie ogrodzono co stanowi 1,9% powierzchni. Nadleśnictwo wykonując grodenie kieruje się zawsze aspektami hodowlanymi z analizą ekonomiczną przedsięwzięcia.

(akta kontroli str. 508-520, 518-524a, 584, 610-626)

W Nadleśnictwie działania dodatkowe dostosowano do możliwości danego LGW. Zastępca Nadleśniczego ds. Rozwoju, uzasadniając wybór tych działań, wyjaśnił m.in., że do kryteriów wyboru działań zaliczano: ład czasowo przestrzenny wynikający z PUL na lata 2012-2021 i 2022-2031, ekspercką wiedzę, badania naukowe i doświadczenie, wykorzystane w procesie uzgodnień powierzchni LGW z BULiGL oraz wymogi zawarte w Zasadach Hodowli Lasu.

W odniesieniu do zagadnienia czy Nadleśnictwo zaplanowało do wykonania na terenie LGW inne działania od tych, które już wcześniej zostały zaplanowane w PUL dla tych samych obszarów - w oparciu o zapisy PUL dla danych oddziałów i wydzieleń wchodzących w skład LGW, zwłaszcza w zakresie projektowanych cięć rębnych oraz zalesień i odnowień, a jeżeli zaplanowane w PW działania dodatkowe w ww. wydzieleniach nie różnią się od zapisów w PUL, to na czym polegał „dodatkowy” charakter tych działań, wyjaśnił on, że działania zaplanowane przez Nadleśnictwo w ramach LGW wychodziły poza zapisy zawarte w PUL na lata 2012-2021 i 2022-2031 zgodnie z poniższą charakterystyką: odnowienia naturalne: zaplanowane w PUL odnowienia powierzchni pozrębowych zgodnie z powszechną praktyką byłyby wykonane sztucznie tj. posadzone na danej powierzchni przez człowieka lub sadzarkę. Dodatkowość polega na wyborze odnowień naturalnych jako wiodącego sposobu odnowienia, co decyduje o korzystnym bilansie w zakresie pochłaniania CO₂, pokrywania powierzchni leśnej biomasą, zwłaszcza ze względu na gęstość/liczbę sadzonek na jednostce odnawianej powierzchni; odnowienia lasu metodą Sobańskiego: zaplanowane w PUL odnowienia powierzchni pozrębowych zgodnie z powszechną praktyką byłyby wykonane sztucznie tj. posadzone na danej powierzchni przez człowieka lub sadzarkę. Dodatkowość polega na wyborze odnowień metodą Sobańskiego jako jednej z metod odnowienia, która ma korzystny bilans w zakresie pochłaniania CO₂. W tym przypadku chodzi o większy potencjał pochłaniania CO₂ wynikający z większej liczby drzew i różnorodności gatunkowej co jest tożsame z optymalnym wypełnieniem przestrzeni leśnej biomasą; podsadzenia: działania te nie były zaplanowane w PUL. Dodatkowość polega na wyborze odpowiednich powierzchni, na których zaistniał potencjał hodowlany dla określonych gatunków do posadzenia pod okapem istniejącego drzewostanu. Wiąże się to z systematycznym wzrostem żyzności siedlisk oraz działaniami Nadleśnictwa w zakresie retencji wodnej. Nadleśnictwo wybudowało w latach 2019-2021 roku 72 urządzenia wodne zatrzymujące lub spowalniające odpływ wody. Mają one z pewnością korzystny wpływ na potencjał produkcyjny siedlisk. Stąd właśnie dodatkowo zaplanowane powierzchnie podsadzeń na rzecz LGW. W tym przypadku również chodzi o większy potencjał pochłaniania CO₂ wynikający z większej liczby drzew i różnorodności gatunkowej, co jest tożsame z optymalnym wypełnieniem przestrzeni leśnej biomasą. Ww. działania dawały i dadzą w przyszłości ekosystemy stabilniejsze, odporniejsze na działanie czynników biotycznych i abiotycznych, przyczyniają się do korzystniejszego wpływu lasu na klimat, wodę, glebę i powietrze. Nadleśnictwo nie dokonywało aneksowania PUL, nie wnioskowało o inne działania niezapisane w PUL i PW.

(akta kontroli str. 242-452, 504-507, 525-553)

3. Nadleśnictwo nie wykonywało własnymi siłami terenowych leśnych prac technicznych, w tym działań dodatkowych w ramach PW. Zlecano je podmiotom zewnętrznym w formie wykonania usług związanych z prowadzeniem przez

Nadleśnictwo gospodarki leśnej. Dla celów LGW nie stosowano innych standardów, niż dla zadań dotyczących realizacji w gospodarce leśnej.

Na podstawie dziesięciu wybranych wydzieleń LGW⁴⁹ wchodzących w skład PW ustalono, że wybór wykonawców zadań z zakresu gospodarki leśnej, w tym działań dodatkowych, każdorazowo odbywał się na podstawie postępowań przetargowych w trybie nieograniczonym. Dla ww. postępowań zastosowano odpowiedni tryb wyboru wykonawców, dokumentowania postępowań i zawierania umów na wykonanie zadań. Były one realizowane na podstawie odpowiednich umów na wykonywanie usług z zakresu gospodarki leśnej na terenie Nadleśnictwa: nr NSP.5.2015 z 8 grudnia 2015 r., zawartej na okres od 31 stycznia 2016 do 31 grudnia 2018 r.; nr NB.271.5.2018 z 21 grudnia 2018 r., zawartej na okres od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2021 r.; nr NB.271.4.208 z 21 grudnia 2018 r. zawartej na okres od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2021 r.; nr NB.271.6.2018 z 21 grudnia 2018 r., zawartej na okres od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2021 r. i nr SA.270.13.5.2021 z 24 stycznia 2022 r., zawartej na okres od 24 stycznia do 31 grudnia 2022 r.

Postanowienia zawarte w § 3 każdej z ww. umów m.in. regulowały wymóg terminowej realizacji wszystkich robót, w tym działań dodatkowych zaplanowanych w ramach LGW. W przypadku zlecenia wykonania działań dodatkowych podmiotom zewnętrznym stosowano obowiązujące w dniu wszczęcia postępowania przepisy Pzp w zakresie trybu postępowania. Nadleśniczy wyjaśnił, że wykonawca zadań z zakresu gospodarki leśnej realizowanych w ramach LGW wyłaniany był w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego. Wykonawców realizujących zadania w latach 2017-2021 wyłoniono w ramach postępowania w trybie przetargu nieograniczonego prowadzonego na podstawie Pzp z 29 stycznia 2004 r.. Okres kontroli obejmuje dwa takie zamówienia, tj.: „Wykonywanie usług z zakresu gospodarki leśnej na terenie Nadleśnictwa Oborniki w latach 2016 – 2018” oraz „Wykonywanie usług z zakresu gospodarki leśnej na terenie Nadleśnictwa Oborniki w latach 2019-2021”. Wykonawcy wykonujących usługi leśne na rzecz Nadleśnictwa od roku 2022 wyłaniani są w ramach postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w trybie przetargu nieograniczonego zgodnie z przepisami Pzp z 2019 r.. Okres kontroli obejmuje jedno takie postępowanie: „Wykonywanie usług z zakresu gospodarki leśnej na terenie Nadleśnictwa Oborniki w roku 2022”.

W Nadleśnictwie, ani przy wyborze wykonawcy działań dodatkowych, ani przy ich realizowaniu, nie określono oraz nie wymagano szczególnego sposobu prowadzenia działań dodatkowych. Nadleśniczy wyjaśnił, że nie było podstaw do formułowania szczegółowych, odbiegających od istniejących standardów gospodarki leśnej sposobów prowadzenia prac w ramach LGW. Pierwsze umowy, które obejmowały realizację działań dodatkowych, były wykonywane w ramach umów bieżących. Wprowadzanie dodatkowych uwarunkowań prowadzenia prac mogłoby się wiązać ze wzrostem kosztów wykonawstwa, co nie jest uzasadnione ekonomicznie.

(akta kontroli str. 498-498a, 501-502c, 504-507, 525-534, 652)

4. W Nadleśnictwie w okresie objętym kontrolą obowiązywały regulacje dotyczące dokumentowania, nadzorowania i kontroli operacji gospodarczych (w tym m.in. odbioru robót dotyczących działań dodatkowych), które zostały ustanowione zarządzeniem Nadleśniczego nr 40/2015 z 16 października 2015 r. w sprawie „Regulaminu Kontroli Wewnętrznej” (ze zm.). Roboty były odbierane na podstawie protokołu odbioru robót, podpisywanego przez właściwego leśniczego oraz właściciela zakładu usług leśnych, dokument ten był następnie sprawdzany pod względem formalnym przez pracownika Działu Gospodarki Leśnej albo Działu

⁴⁹ O adresach leśnych wskazanych w pkt.2.1. wystąpienia.

Rozwoju. Nadzór nad przebiegiem i jakością robót terenowych sprawowali: właściwy leśniczy i inżynier nadzoru. Sporządzona dokumentacja była na bieżąco ewidencjonowana w Systemie Informatycznym Lasów Państwowych⁵⁰.

W dniu 25 lipca 2017 r. do Nadleśnictwa wpłynęło pismo (nr dz. 1504) z DGLP ws. wytycznych w zakresie rejestracji i ewidencji w SILP. Zawierało ono wskazówki do wprowadzenia w SILP danych o powierzchni według grup. Dane te miały być podstawą do prawidłowej ewidencji planowanych i realizowanych działań dodatkowych. Dopuszczono podział wydzieleń w celu uzyskania właściwej powierzchni wydzieleń LGW.

(akta kontroli str. 504-507, 525-534)

W Nadleśnictwie w ramach realizacji PW odpowiednio zaplanowano / wykonano do dnia kontroli NIK⁵¹ działania dodatkowe na łącznej powierzchni 263,23 ha / 225,14 ha, w tym odpowiednio: odnowienia naturalne na pow. 216,89 ha / 186,91 ha, odnowienie dodatkowe (z siewu i sadzenia według metody Sobańskiego) na pow. 30,14 ha / 24,73 ha i podsadzenia na pow. 16,20 ha / 13,50 ha. Według poszczególnych lat, w pełni wykonano zaplanowane działania: w 2017 r. na pow. 28,56 ha, z tego: 27,06 ha odnowień naturalnych, 0,00 ha odnowień dodatkowych i 1,50 ha podsadzeń; w 2018 r.: na pow. 30,54 ha, w tym 26,39 ha odnowień naturalnych, 3,20 ha odnowień dodatkowych i 0,95 ha podsadzeń; w 2019 r. na pow. 36,52 ha, z tego: 25,29 ha odnowień naturalnych, 3,78 ha odnowień dodatkowych i 7,45 ha podsadzeń; w 2020 r. na pow. 54,47 ha, z tego: 42,31 ha odnowień naturalnych, 9,66 ha odnowień dodatkowych i 2,50 ha podsadzeń i w 2021 r. na pow. 23,21 ha, z tego: 14,02 ha odnowień naturalnych, 8,09 ha odnowień dodatkowych i 1,10 ha podsadzeń.

W 2022 r. z działań dodatkowych zaplanowanych na pow. 14,08 ha wykonano na pow. 12,97 ha, z tego: z 13,45 ha zaplanowanych odnowień naturalnych wykonano 12,97 ha, z 0,63 ha odnowień dodatkowych wykonano 0,00 ha. Nie zaplanowano i nie wykonano podsadzeń. W 2023 r. do dnia kontroli⁵² zaplanowano działania na pow. 51,38 ha i wykonano je na pow. 38,87 ha, z tego: 38,87 ha odnowień naturalnych. Na zaplanowanych 4,78 ha odnowień dodatkowych wykonano 0,00 ha. Nie zaplanowano i nie wykonano podsadzeń. Ponadto na 2024 r.: działania dodatkowe zaplanowano na pow. 24,47 ha, w tym 16,99 ha odnowień naturalnych, 4,78 odnowień dodatkowych i 2,7 podsadzeń.

Nadleśniczy, wyjaśniając przyczyny niezrealizowania planu działań dodatkowych w 2022 r. w wymiarze 1,11 ha, w tym 0,63 ha odnowienia dodatkowego oraz niezaplanowania na 2023 r. odnowień dodatkowych ani podsadzeń, podał, że *w przypadku odnowień naturalnych decydujący jest urodzaj nasion, Nadleśnictwo kieruje się wybraniem optymalnych warunków urodzaju w celu uzyskania jak najlepszego odnowienia naturalnego. (...) W przypadku odnowień naturalnych i wprowadzania odnowienia dodatkowego, warunkiem odnowienia kolejnego pasa zrębowego (fragmentu powierzchni zrębowej) jest pełna udatność poprzedniego działania. Wykonując podsadzenia, należy wcześniej wykonać cięcia pielęgnacyjne, mające na celu przygotowanie stanowisk biosocjalnych dla wprowadzanego gatunku. Podkreślił on, że (...) niektóre z działań wykonywane były na powierzchniach gospodarczych drzewostanów nasiennych, w których przed wykonaniem cięcia rębego należy trzy lata wcześniej wykonać cięcia sanitarno – selekcyjne, mające na celu lepsze obradanie nasion.*

(akta kontroli str. 621-626i, 654-658)

---

⁵⁰ Dalej: SILP.

⁵¹ Tj. do 18 października 2023 r.

⁵² Jw.

Analiza dokumentacji dotyczących dziesięciu losowo wybranych wydziałów, w których w kontrolowanym okresie wykonano działania dodatkowe⁵³, nie wykazała przypadków opóźnienia w wykonaniu przedmiotów umów, ani konieczności zmiany terminów tego wykonania. Poza bieżącym nadzorem leśniczym, każdorazowo potwierdzonym jego podpisem w protokole odbioru robót, w czterech przypadkach merytoryczny pracownik Nadleśnictwa (inżynier nadzoru) dodatkowo przeprowadził w terenie kontrolę dokumentacji powykonawczej z zakresem rzeczowym wykonywania tych zadań, nie stwierdzając nieprawidłowości.

Ogłędziny pięciu losowo wybranych wydziałów LGW⁵⁴ o łącznej powierzchni 23,88 ha (w tym działaniami dodatkowymi objęto pow. 9,25 ha)⁵⁵, wykazały, w wydziałach tych wykonano zaplanowane działania dodatkowe, takie jak: podsadzenia (2,05 ha), odnowienie naturalne (3,74 ha) i odnowienie dodatkowe (3,46 ha) w zakresie i wymiarze zgodnym ze wskazaniami zawartymi w PW, a działania zrealizowane przed 2022 r. zostały odnotowane w PUL z 2022 r.

W Nadleśnictwie, przy wykonaniu usług z zakresu gospodarki leśnej, nie uwzględniano sposobu prowadzenia poszczególnych prac w ramach LGW: ręczny, czy z użyciem maszyn, a w przypadku sadzenia drzew również czy przygotowanie gleby do sadzenia było mechaniczne albo ręczne. Nadleśniczy wyjaśnił, że (...) *na terenie Nadleśnictwa prowadzone są odrębne od LGW badania naukowe służące wyjaśnieniu tych kwestii w szczegółach. Na dzień dzisiejszy nie posiadamy jeszcze wyników tych badań.*

(akta kontroli str. 358-388, 418-416, 441-451f, 492-494, 508-524d, 535-553, 652)

Działania Nadleśnictwa z zakresu realizacji Projektu LGW były przedmiotem nw. kontroli RDLP i DGLP, w tym:

- a) kontrola przeprowadzona 28 listopada 2017 r. przez RDLP dotyczyła *realizacji w 2017 r. zadań rozwojowych – projekt Leśne Gospodarstwa Węglowe*. Skontrolowano wybrane wydziały w Leśnictwach: Bębniak, Podlesie, Nowołoskoniec i Kiszewko. Nie stwierdzono nieprawidłowości;
- b) kontrola przeprowadzona 23 marca 2021 r. przez Wydział Koordynacji Projektów Rozwojowych w DGLP wraz z Instytutem Badawczym Leśnictwa⁵⁶, dotyczyła zgodności realizacji działań dodatkowych ze Sprawozdaniem z Realizacji Programów Węglowych w wybranych wydziałach LGW (sześć adresów leśnych) i wykazała zgodność realizacji działań dodatkowych;
- c) kontrola przeprowadzona 25 sierpnia 2023 r. przez RDLP dotyczyła wykonania prac z zagospodarowania lasu m.in. w wybranych dziewięciu wydziałach dwóch leśnictw Nadleśnictwa, w tym w wydziałach LGW (cztery adresy leśne), nie wykazała nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 554a-575)

5. W dniu 21 sierpnia 2017 r. w piśmie⁵⁷ DGLP do Nadleśnictwa w sprawie informacji na temat szacowania pochłoniętego węgla wskutek działań dodatkowych, wniesiono o przygotowanie danych dotyczących: przewidywanego roku uruchomienia działania i teoretycznej przybliżonej ścieżki postępowania w danym drzewostanie w 30-letnim okresie szacowania, w tym: rok planowanego uruchomienia działania dodatkowego i orientacyjne wskazówki gospodarcze na najbliższy okres szacowania (30 lat). W piśmie m.in. wskazano, że *wskazówki z*

⁵³ O adresach wskazanych w pkt.2.1. wystąpienia.

⁵⁴ W tym: pod adresem wg SILP: 09-15-3-01-24-a-00, 09-15-2-08-401-i-00, 09-15-2-07-571-b-02, 09-15-4-11-917-a-02 i 0915-4-11-917-b-02.

⁵⁵ Według danych z Programu.

⁵⁶ Dalej: IBL.

⁵⁷ Nr dz. 1703.

pierwszego dziesięciolecia należy pozyskać z danych przygotowanych przez BULiGL podczas rozszerzonego opisu taksacyjnego dla wydzieleń LGW. Dla kolejnych (tzn. II i III) dziesięcioleci przewidywane wskazówki powinny być odzwierciedleniem typowego dla danego nadleśnictwa sposobu postępowania.

(akta kontroli str. 495-496)

Dane na temat faktycznie pochłoniętego CO₂ w ramach PW nie były w Nadleśnictwie dostępne, ponieważ nie były one zbierane, otrzymywane z zewnątrz, ani raportowane. To samo dotyczyło biomasy uzyskiwanej w wyniku realizacji ww. Programu.

(akta kontroli str. 241-356, 504-507, 525-534)

6. W Nadleśnictwie, w zakresie kosztów planowanych jak i ponoszonych na LGW była stosowana zasada, określona w piśmie nr ZR.011.9.2018 Stanowiska ds. realizacji Projektów LGW w GDLP- Kierownika Projektu z 16 lutego 2018 r., w myśl której koszty działań związanych w realizacją LGW, w tym działań dodatkowych, pod względem kwalifikacji podatkowej traktowano analogicznie jak wszystkie inne koszty działalności w zakresie zagospodarowania lasu, a wykonywanie prac związanych

z realizacją LGW, w tym działań dodatkowych - jako działalność w zagospodarowaniu lasu. Skutkowało to tym, że w odniesieniu do finansowania tych zadań z użyciem środków Funduszu Leśnego przyjęto zasadę włączenia kosztów tych działań (w tym działań dodatkowych w LGW) do wszystkich kosztów zagospodarowania lasu.

Koszty opracowania PW oraz sporządzania sprawozdań z jego realizacji nie były obliczane ani wykazywane w ww. sprawozdaniach. Główna Księgowa Nadleśnictwa⁵⁸ wyjaśniła, że *te zadania były realizowane przez pracowników Nadleśnictwa w ramach ich obowiązków służbowych.*

(akta kontroli str. 637-638, 648-651)

W Nadleśnictwie w okresie objętym kontrolą zaplanowano i poniesiono koszty na realizację Projektu LGW w następujących kwotach:

- a) w 2017 r.: 33 335,15 zł, tzn. o 35,15 zł więcej (0,1%) od zaplanowanej;
- b) w 2018 r.: 38 047,07 zł, tzn. 8 047,13 zł mniej (-18,1%) od zaplanowanej;
- c) w 2019 r. 116 565,53 zł, tzn. o 15 149,61 zł, mniej (-11,5%) od zaplanowanej;
- d) w 2020 r.: 57 167,74 zł, tzn. o 29 666,41 zł więcej (107,9%) od zaplanowanej;
- e) w 2021 r.: 66 983,88 zł, tzn. o 12 902,74 zł więcej (23,9%) od zaplanowanej.

W latach 2022 i 2023 (do 18 października 2023 r.) nie planowano i nie wydatkowano środków na ww. cel.

W 2017 roku Nadleśnictwo otrzymało zwrot kosztów w kwocie 33 300 zł, poniesionych na działania w ramach projektu rozwojowego LGW. Środki z funduszu leśnego zostały zwrócone na podstawie wystawionej na DGLP noty księgowej 52/2017 z 24 listopada 2017 r. na ww. kwotę (wpłata środków nastąpiła 23 stycznia 2018 r.). Zwrócone środki zostały zaksięgowane na konto *dopłaty wewnętrzne w nadleśnictwach na wspólne przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych.*

Główna Księgowa wyjaśniła, że *różnice między kwotami zaplanowanymi, a kwotami wydatkowanymi w latach 2018 i 2019 wynikały z rezultatów przetargów na usługi, które zostały rozstrzygnięte już po zaplanowaniu kosztów na dany rok. Zastępca Nadleśniczego ds. Gospodarki leśnej, wyjaśniając przyczyny przekroczenia planu kosztów realizacji Projektu LGW na realizację działań dodatkowych w 2020 r. o*

---

⁵⁸ Dalej: Główna Księgowa.

kwotę 29 666,41 zł i w 2021 r. o kwotę 12 902,74 zł, podał, że *plan kosztów był tworzony przed rozstrzygnięciem przetargów na usługi leśne, ponadto w wydzieleniach LGW zaplanowano posadzić sadzonki z odkrytym systemem korzeniowym, jednak udało się zakupić droższe sadzonki z zakrytym systemem korzeniowym, co dało dużo lepszy rozwój drzew.*

Ponadto Nadleśniczy wyjaśnił, że *na lata 2022 i 2023 nie zaplanowano kosztów na realizację zadań z zakresu na PW z uwagi na to, że na te lata zaplanowano wyłącznie realizację działań dodatkowych: odnowienie naturalne, które dla PW są realizowane bezkosztowo, ponieważ przygotowanie gleby jest działaniem standardowym odnowienia lasu, a sam obsiew jest bezkosztowym działaniem natury.*

Koszty realizacji Projektu LGW były wyodrębnione (cechowane) w SILP kodem umowy: „GLW/1” a pozycje dla odnowień naturalnych były wyodrębnione kodem czynności: „*LGW*”. Główna Księgowa podała, że *istniejący w SILP tryb ewidencjonowania lub wyróżniania kosztów PW utrudniał ich łatwe wyodrębnianie spośród pozostałych kosztów, ponieważ realizacja jednego zadania gospodarczego wymaga ewidencjonowania danych na różnych typach planu, w niektórych przypadkach na przestrzeni dwóch lat. Sposobem na ułatwienia raportowania zadań byłoby utworzenie dla LGW osobnych grup czynności.*

(akta kontroli str. 486-487, 504-507, 525-537, 629-635, 637-651, 654-658)

Nadleśnictwo w kontrolowanym okresie uzyskało środki ze sprzedaży JDW w łącznej kwocie 27 196,24 zł, w tym w poszczególnych latach było to: w 2018 r.: 1 950,00 zł, w 2019 r.: 1 632,32 zł, w 2020 r.: 2 021,76 zł, w 2021 r.: 7 153,92 zł, w 2022 r.: 8 782,56 zł, w 2023 r.: 5 655,68 zł. W Nadleśnictwie do 18 października 2023 r. nie wydatkowano ww. środków, nie realizowano także przedsięwzięć ze wskazań nabywców JDW. Główna Księgowa wyjaśniła, że *dotychczas nie zostały one zadysponowane na żadne cele. Nadleśniczy podał z kolei, że na terenie Nadleśnictwa nie były realizowane przedsięwzięcia finansowane ze środków uzyskanych ze sprzedaży JDW. Zastępca Nadleśniczego ds. Produkcji Leśnej dodał, że Nadleśnictwo zamierza wydatkować te środki na przeprowadzenie kampanii billboardowej dotyczącej podniesienia świadomości społeczeństwa na temat roli lasów w pochłanianiu CO₂ i przeciwdziałaniu zmianom klimatu.*

(akta kontroli str. 504-507, 525-534, 654-658)

W Nadleśnictwie, w okresie objętym kontrolą, nie tworzone składów drewna energetycznego, o których była mowa w zarządzeniu Nr 2. Nadleśniczy wyjaśnił, że *w ramach działań dodatkowych Nadleśnictwo nie było przewidziane do utworzenia składów drewna energetycznego, dlatego takowych nie utworzono.*

(akta kontroli str. 504-507, 525-534)

7. W Nadleśnictwie, na podstawie, § 14 ust. 1 zarządzenia Nr 67, sporządzano roczne sprawozdania z realizacji Programu, za rok poprzedni. Poprzez Regionalnego Dyrektora Lasów Państwowych w Poznaniu przekazywano je Dyrektorowi Generalnemu. W Nadleśnictwie nie otrzymano zwrotnej informacji na temat poddawania tych sprawozdań ocenie nadzorczej przez Dyrektora RDLP, ani informacji na temat ich weryfikacji przez Wydział Koordynacji Projektów Rozwojowych, jak to wynikało z § 14 ust. 2 ww. zarządzenia. Zastępca Nadleśniczego ds. Rozwoju wyjaśnił, że *Nadleśnictwo stosowało się do procedur, tj. wysłało sprawozdania do DGLP przez RDLP. Skoro RDLP nie zgłosiła uwag, domyślnie uznano procedurę za przeprowadzoną poprawnie tj. bez uwag RDLP.*

(akta kontroli str. 610, 612, 619)

Sprawozdania roczne z realizacji Programu za poszczególne lata objęte kontrolą NIK były sporządzane w formie określonej w załączniku nr 6 do ww. zarządzenia. Zawierały one dane o kosztach poniesionych na realizację PW w następujących kwotach brutto: za 2017 r.: 28 949,21 zł, za 2018 r.: 30 047,07 zł, za 2019 r.: 116 565,53 zł, za 2020 r.: 22 813,77, za 2021 r.: 28 595,27 zł i za 2022 r.: 0,00 zł.

Sporządzano je w terminie określonym w § 14 ust. 1 tego zarządzeniu (do końca pierwszego kwartału roku następnego), za wyjątkiem sprawozdania za 2019 r., o czym szerzej w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

Analiza danych dotyczących kosztów wykonania działań dodatkowych w dziesięciu losowo wybranych wydzieleniach⁵⁹ wykazała, że w siedmiu przypadkach w sprawozdaniach z realizacji PW⁶⁰ wykazano wszystkie koszty poniesione na działania dodatkowe w tych wydzieleniach. W przypadku trzech wydzieliń tego nie uczyniono, o czym szerzej w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 472-482, 636-653)

8. Do Nadleśnictwa wpłynęła 28 lutego 2018 r. informacja o ankiecie, o której mowa w 18 ust. 1 pkt 1 zarządzenia Nr 67. Nadleśniczy w ramach uzgodnienia udzielił odpowiedzi, proponując w ww. ankiecie jedno przedsięwzięcie o wartości 20 000,00 zł, dotyczące przeprowadzenia działań edukacyjnych pod hasłem „kampanii telewizyjnej i internetowej na rzecz zrównoważonej gospodarki leśnej”. Przedsięwzięcie to do dnia kontroli nie zostało wskazane przez nabywców JDW do zrealizowania.

(akta kontroli str. 504-507, 525-534, 659-662)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Nadleśnictwie jedno spośród pięciu szczegółowo skontrolowanych wydzieliń LGW wchodzących w skład PW nie było ogrodzone, co skutkowało obniżeniem kondycji niektórych drzew. Dotyczyło to wydzielenia o adresie leśnym: 09-15-2-08-401-i-00, o pow. całkowitej 2,19 ha, gdzie na pow. 1,10 ha w 2021 r. wykonano podsadzenia: grabu w grupie o pow. 0,35 ha (1 560 szt.), jaworu w grupie o pow. 0,35 ha (1 560 szt.), lipy w grupie o pow. 0,21 ha (930 szt.) i wiązu w grupie o pow. 0,19 ha (900 szt.). Kondycja podsadzonych drzew była, za wyjątkiem grabu, niedostateczna: wysokość drzew wynosiła od 10-15 cm, były one uszkodzone (zgryzione) przez zwierzynę, a ich ulistnienie było przerzedzone. Część nasadzeń uległa zniszczeniu.

Zastępca Nadleśniczego ds. Rozwoju wyjaśnił m.in., że: *Podsadzenie produkcyjne wykonane w roku 2021 nie zostało ogrodzone z racji wykonania go na bardzo żyznej powierzchni (...). Otoczenie wydzielenia jest silnie wypełnione podszytem i podrostem, co było wskazówką przy podejmowaniu decyzji o nieogrodzeniu powierzchni. W początkowej fazie rozwojowej sadzonek wystąpiły szkody od zwierzyny co ograniczyło przyrost biomasy. Ww. powierzchnia została ogrodzona w październiku 2023 r. Zastępca Nadleśniczego dodał, że Nadleśnictwo do dnia kontroli NIK wykonało łącznie ogrodzenia wydzieliń LGW na pow. 13,5 ha, do ogrodzenia pozostało 0,60 ha (co stanowi 5% wykonanych podsadzeń), w zakresie prowadzenia odnowienia dodatkowego (siew gatunków ciężkonasiennych) wykonano (...) na 26,16 ha, z czego ogrodzono 100% powierzchni. Dodał też, że Nadleśnictwo podjęło decyzję o grodzeniu ww. wydzieliń z zakresu LGW w związku z możliwością etapowej oceny biomasy na przedsięwziętych działaniach. Grodzenie*

⁵⁹ O adresach wskazanych w pkt.2.1. wystąpienia.

⁶⁰ Dotyczy sprawozdań za lata: 2018, 2019 i 2022.

posadzeń i dodatkowych podsiewów gatunków ciężkonasiennych nie odbywało się kosztem innych działań z zakresu gospodarki leśnej.

NIK wskazuje, że Dyrektor Generalny LP w piśmie z 19 czerwca 2017 r.⁶¹ zalecił, że w przypadku dużej presji zwierzyny należy stosować skuteczne metody zabezpieczania wydzieleń LGW, głównie gradzenia.

(akta kontroli str. 512-520, 584, 610-626)

2. Sprawozdanie z realizacji PW za 2019 r. zostało sporządzone 15 maja 2020 r., tzn. 32 dni robocze po upływie terminu określonego w § 14 ust. 1 zarządzenia Nr 67. Zastępca Nadleśniczego ds. Rozwoju wyjaśnił, że *ww. opóźnienie wynikało z sytuacji pandemicznej (COVID-19).*

(akta kontroli str. 612, 620)

3. W kontrolowanym okresie w sprawozdaniach z realizacji PW za lata 2020 i 2021 r. nie wykazano kosztów w łącznej kwocie 15 726,41 zł poniesionych na ogrodzenie niżej wymienionych wydzieleń LGW, wchodzących w skład tego programu:

- a) adres leśny: 09-15-4-11-917-a-02: wykazano koszty w kwocie 572,64 zł, powinno być: 3 452,17 zł, różnica wynosiła: 2 879,53 zł;
- b) adres leśny: 09-15-4-11-917-b-02: wykazano koszty w kwocie 1 160,47 zł, 11 300,18 zł, różnica wynosiła 10 139,71 zł;
- c) adres leśny: 09-15-2-08-464-a-02: wykazano koszty w kwocie 827,74 zł, powinno być: 3 534,91 zł, różnica wynosiła 2 707,17 zł.

Nadleśniczy wyjaśnił, że *nieścisłości są spowodowane skomplikowanym ewidencjonowaniem działań dodatkowych LGW w SILP, przez co sprawozdania tworzone za dany rok mogą być obciążone błędem, jeżeli pracownik nie ma dużego doświadczenia w systemie SILP. Sprawozdania są wykonywane na dany rok, a ta sytuacja pokazuje, że niektóre zdarzenia gospodarcze mogą odbywać się w dwóch latach po sobie. Tworząc sprawozdania bazujemy na odcachowanych pozycjach w komórce RODZAJ INFO (KOD UMOWY): (GLGW/1) z działaniami dodatkowymi. Samo gradzenie jako grupa czynności O-GRODZN nie było automatycznie odcachowane „LGW” dlatego nie uwzględnia ich w sprawozdaniach. Ponadto, koszty działań dodatkowych widnieją na różnych fakturach, co nie ułatwia ich syntezy. Proces analizy jest pracochłonny, niejednokrotnie tylko część kosztów pozycji planu wlicza się w działania LGW. W opinii pracowników tworzących analizy pomocne byłoby stworzenie odrębnych grup czynności dla zadań z LGW.*

(akta kontroli str. 378-388, 397-407, 441-451, 472-482, 535-553, 636-636a, 653)

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wnioski W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o podjęcie działań w celu zapewnienia:

- 1) niezbędnej, m.in. ekonomicznie uzasadnionej, ochrony drzew w wydzieleniach LGW narażonych na uszkodzenia od zwierzyny,
- 2) ujmowania w rocznych sprawozdaniach z realizacji PW wszystkich kosztów z nią związanych oraz złożenie stosownych korekt sprawozdań z realizacji Programu za lata 2020 i 2021.

⁶¹ Załącznik do pisma Nr ZR.011.10.2017. z 18 lipca 2017 r., nr dz. 1456.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, 27 października 2023 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler
Mirosław Babkiewicz
specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
z up. Zuzanna Kaźmierczak
p.o. Wicedyrektora